

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Сьогодні криміногенна ситуація у нашій країні характеризується рядом нових, незраних раніше особливостей, які потребують поліпшення викладання спеціальної техніки у закладах освіти Міністерства внутрішніх справ України.

Органи внутрішніх справ мають в своєму розпорядженні ряд технічних засобів, які в залежності від конкретної ситуації дозволяють виявити і зафіксувати підготовку злочинів, запобігти здійсненню злочинів, швидко прибути і максимально ефективно оглянути місце події, знайти і зберегти всі речові докази, забезпечити безпеку співробітників і оперативно виконати такі складні завдання, як затримання озброєних злочинців, припинення масових заворушень, звільнення заручників і таке інше. При цьому на перший план виходить не тільки особиста підготовленість співробітників, але й знання ними спеціальних технічних засобів, їх вміння професійно застосувати ці технічні засоби.

У відповідь на використання злочинцями при підготовці й здійсненні злочинів технічних засобів в органах внутрішніх справ повинен збільшуватись перелік груп і зразків використовуваної спеціальної техніки, впровадження різноманітних тактичних прийомів її застосування. Для цього необхідно вивчати досвід і використовувати спеціальне технічне обладнання зарубіжних країн, створювати і впроваджувати вітчизняне.

Для перемоги над злочинністю в технічному протиборстві необхідно розв'язати, перш за все, три завдання: перше, - це створення і використання техніки з високими тактико-технічними характеристиками, друге, - це підготовка висококваліфікованих спеціалістів, здатних успішно застосовувати цю техніку, і третє – це підготовка наукових і педагогічних кадрів, які повинні вирішувати два попередніх завдання.

В вирішенні цих трьох завдань повинні і можуть брати активну участь технічні кафедри вищих закладів освіти МВС України. Їх першочерговим завданням є вдосконалення викладання спеціальної техніки.

На сьогодні в системі вищих закладів освіти МВС України спеціальна техніка органів внутрішніх справ вивчається в рамках дисципліни «Спеціальна техніка органів внутрішніх справ та її застосування». Недостатня кількість навчальних годин дисципліни (70 і менше аудиторних годин) і низька якість матеріально-технічної бази навчального процесу дисципліни на сьогодні не задовольняють вимогам практики.

Для вдосконалення викладання спеціальної техніки, в Університеті внутрішніх справ протягом останніх чотирьох років впроваджується підхід, коли весь курс дисципліни «Спеціальна техніка органів внутрішніх справ та її застосування» розбито на дві частини - загальну частину (близько 30 ау-

диторних годин), що вивчається на першому курсі університету на всіх факультетах за всіма спеціальностями, і особливу частину (40 і менше годин), яка вивчається в залежності від факультету і спеціальності на четвертому чи третьому році навчання. В загальній частині курсу вивчаються групи техніки, які потрібні курсантам з першого року навчання для несення служби і для вивчення суміжних дисциплін. Особлива частина включає в себе вивчення груп спеціальної техніки з урахуванням фахових спеціальностей, які готуються на факультетах. При цьому, тематичний план дисципліни включає всі види занять – лекції, семінари, лабораторні й практичні заняття, з перевагою практичних занять над іншими.

По закінченню вивчення як загальної частини, так і особливої частини курсу, для підсумкового контролю передбачено недиференційовані заліки. Нам здається, що в зв'язку з важливістю викладання спеціальної техніки для практики, як перший крок необхідно введення на першому курсі - диференційованого заліку, а на четвертому курсі - іспиту з цієї дисципліни.

В методиці викладання назрів перегляд поділу і структуризації всього комплексу засобів спеціальної техніки. Це потрібно як для поліпшення методики викладання спеціальної техніки і підготовки спеціалістів, так і для вирішення проблем раціонального розподілу, застосування і обслуговування техніки в органах внутрішніх справ.

Крім традиційного поділу спеціальної техніки за видами діяльності органів внутрішніх справ - на оперативну, слідчу та техніку адміністративно-управлінської діяльності, необхідно запровадити поділ спеціальної техніки на класи, види, групи, підгрупи та зразки спеціальної техніки.

При цьому класи спеціальної техніки можуть визначатися, як і раніше, відповідно до видів практичної діяльності органів внутрішніх справ.

Для поділу спеціальної техніки на види, як критерій, може бути прийнято основне призначення та сфера застосування даного виду техніки.

Можливий варіант поділу спеціальної техніки органів внутрішніх справ на види спеціальної техніки включає вісім видів спеціальної техніки, а саме: системи та засоби зв'язку органів внутрішніх справ; технічні засоби управління та організаційна техніка; технічні засоби охорони об'єктів і системи контролю доступу; спеціальні засоби забезпечення і охорони громадського порядку; технічні засоби захисту інформації з обмеженим доступом; оперативно-технічні засоби і системи; засоби слідчої та криміналістичної техніки; технічні засоби забезпечення безпеки дорожнього руху.

Для подальшого поділу спеціальної техніки на групи, як критерій, може бути прийнято принцип дії техніки і функційне призначення групи всередині даного виду техніки. Можна виділити близько 50 груп спеціальної техніки. Як приклад поділу техніки на групи, розглянемо поділ технічних засобів охорони і систем контролю доступу. При цьому виділяємо такі групи техніки: охоронна сигналізація; пожежна сигналізація; охоронно-пожежна сигналізація; периметральна сигналізація; тривожна сигналізація; систе-

ми відео- і телевізійного спостереження; засоби зв'язку між охоронцями; автоматичні засоби активного стримування правопорушників; засоби автоматичного пожежогасіння; засоби доступу з використанням магнітних карток; засоби доступу з використанням смарт-карток; засоби доступу за індивідуальними характеристиками суб'єктів; засоби догляду, механізації і автоматизації контрольно-пропускних пунктів; охоронне освітлення.

Аналогічно спеціальні засоби забезпечення і охорони громадського порядку поділяються на групи таким чином: засоби індивідуального захисту; засоби активної оборони; засоби забезпечення спеціальних операцій; засоби проникнення в захоплені приміщення; транспортні засоби і засоби забезпечення громадського порядку на їх базі.

Такий поділ видів спеціальної техніки на групи можна продовжити. Перейдемо до прикладів поділу груп техніки на підгрупи. Його можна провести як з урахуванням принципу дії, так і конструктивних особливостей підгруп техніки. Наприклад, група засобів активної оборони (примусової дії) може бути представлена такими підгрупами: засоби фізичної дії – гумові кийки; засоби обмеження рухомості – наручники; газова зброя – пістолети, револьвери і патрони до них; ручні і відстрілювані гранати з подразнюючими речовинами; аерозольні засоби, споряджені подразнюючими речовинами; електрошокуючі пристрої.

З наведених прикладів видно, що подальше вивчення спеціальної техніки органів внутрішніх справ, після виділення і розгляду особливостей її груп і підгруп, повинно завершуватись вивченням конкретних зразків техніки.

Незважаючи на значну підготовчу навчально-методичну і кадрову роботу, на сьогодні рівень практичного вивчення дисципліни «Спеціальна техніка органів внутрішніх справ та її застосування» в вищих закладах освіти Міністерства внутрішніх справ України неможливо вважати задовільним.

Одна із причин цього - недостатня укомплектованість матеріально-технічної бази учбового процесу.

Така незадовільна ситуація виникла тому, що МВС України відійшло від практики пріоритетного і першочергового забезпечення спеціальною технікою матеріально-технічної бази навчального процесу в підпорядкованих закладах освіти.

На наш погляд, для виправлення ситуації необхідно щоб перші зразки спеціальної техніки, яка впроваджується в ОВС, направлялись на відповідні кафедри підпорядкованих навчальних закладів. Інший можливий підхід – це виділення цільових коштів для закупівлі таких технічних засобів.

Наступна проблема, яка нам вбачається актуальною - це неможливість в сьогоднішніх умовах вести на кафедрах наукову і винахідницьку роботу в сфері спеціальної техніки органів внутрішніх справ. Така ситуація виникає внаслідок відсутності цільового фінансування з боку Міністерства внутрішніх справ. Вирішення цієї проблеми полягає у впровадженні нових принципів фінансування вузівської науки з одночасним піднесенням рівня

ефективності використання наукового потенціалу кафедр. Для цього, а також для забезпечення високого рівня створюваної спеціальної техніки в рамках МВС України необхідно активізувати науково-дослідну і дослідно-конструкторську роботу на кафедрах технічного циклу в вищих закладах освіти МВС України шляхом оголошення конкурсів з вирішення тієї чи іншої науково-технічної проблеми з обов'язковим доведенням умов конкурсу до всіх технічних кафедр вищих закладів освіти. В умовах організації конкурсів можливий такий підхід:

Директивно призначаються напрямки, теми і термін надання календарного плану розробки: науково-технічного обґрунтування, технічних пропозицій, технічного проекту, робочого проекту, дослідного зразка.

Після розгляду науково-технічних обґрунтувань, виконаних безкоштовно, відбираються кращі і фінансуються, наприклад, п'ять на подальшій стадії технічних пропозицій.

На наступному етапі відбираються із п'яти виконаних пропозицій кращі дві і вони фінансуються на стадії технічного проекту.

Після розгляду технічних проектів відбирається один і ця розробка фінансується до закінчення робіт зі створення нової техніки.

Знаходячись на передньому краї фронту боротьби за оновлення ОВС і виховання нового покоління спеціалістів для органів охорони правопорядку, Університет внутрішніх справ також повинен оперативного реагувати на виклик злочинного світу, корегувати свої навчальні програми і перелік спеціальностей, за якими готуються фахівці для ОВС з тим, щоб вони відповідали вимогам сьогоденних реалій. В 1998 році в Університеті внутрішніх справ відкрито підготовку фахівців за новою спеціальністю «Захист інформації з обмеженим доступом та автоматизація її обробки». Це-перша спроба відгукнутись на вимоги сучасної кримінальної ситуації в Україні в сфері підготовки фахівців з спеціальної техніки. Але не менш, а можливо і більш нагальними являються підготовка для органів внутрішніх справ інженерно-технічних спеціалістів з різних видів спеціальної техніки.

На порядку дня стоїть питання відкриття в вищих закладах освіти МВС України спеціалізованого технічного факультету для підготовки інженерів з видів спеціальної техніки. Уже сьогодні актуальним є започаткування в органах внутрішніх справ кваліфікацій і посад інженерно-технічних співробітників – спеціалістів з видів спеціальної техніки, наприклад, інженер систем та засобів зв'язку; інженер засобів управління та організаційної техніки; інженер технічних засобів охорони і систем контролю доступу; інженер засобів забезпечення і охорони громадського порядку; інженер технічного захисту інформації з обмеженим доступом; інженер оперативно-технічних засобів; інженер слідчої та криміналістичної техніки; інженер засобів забезпечення безпеки дорожнього руху.

Таким чином, можна зробити висновок, що важливість вивчення і ефективного використання спеціальної техніки в боротьбі із злочинністю в сучасних умовах значно зросла. Відповідне вирішення всіх пов'язаних з цим проблем потребує цілеспрямованої роботи для поліпшення викладання спеціальної техніки як на рівні Міністерства внутрішніх справ, так і на рівні закладів освіти МВС України. Тільки при цих умовах можливе високоефективне застосування спеціальної техніки, яке є запорукою успіхів в боротьбі зі злочинністю.

Надійшла до редколегії 06.10.99

С.С. Паламарчук

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ВІДЕОЗАПИСУ ПРИ ВИКЛАДАННІ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Одним з першочергових напрямів підвищення ефективності боротьби зі злочинністю є досягнення необхідного рівня професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ та удосконалення навчального процесу разом з методами викладання.

До науково-технічних досягнень, які б допомогли вирішити таку складну проблему як підвищення ефективності навчання, безперечно, належать засоби відеозапису. Апаратура відеозапису використовується як засіб оргтехніки, що допомагає організації праці викладацького складу навчальних закладів.

Крім того, викладачі постійно відчують з одного боку нестачу часу та необхідність підвищення ефективності навчання шляхом удосконалення форм та методів навчання, а з другого – невідповідність між рівнем підготовки працівників органів внутрішніх справ і змістом тієї діяльності, якою вони займаються.

Очевидно, полегшити вирішення цих проблем можливо за допомогою засобів відеозапису, що забезпечує найбільший потік інформації і дає можливість кращого сприймання її як на слух, так і візуально, оскільки наочність, конкретність і динамічність – це найбільш ефективний засіб навчання. Засоби відеозапису можуть застосовуватися як під час загальної підготовки тих, хто навчається, так і під час формування у них спеціальних знань, уміння та навичок залежно від характеру поставлених перед ними завдань.

Використовувати засоби відеозапису доцільно для підвищення ефективності таких методів навчання, як демонстрація, вправлення та тренування, гра.

Одним із найефективніших методів навчання є демонстрація. Як відомо, кращі результати під час підготовки дає демонстрування так званих матеріальних зразків (наприклад, знаряддя злочину, документів, на яких